

EKONOMIKA

Pravidlá riadenia osobných financií

1. ročník

Riziko a poistenie

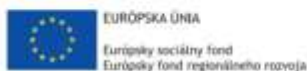
(Učebný text)

Ing. Marcela Jurčová

2023

NÁRODNÝ PROJEKT

„Zlepšenie stredného odborného školstva v Prešovskom samosprávnom kraji“

ÚVOD

Riziká sú prítomné v každej z ľudských aktivít. Nedá sa s istotou povedať, kedy príde k ich nepriaznivému prejavu, ale efektívnym riadením rizík je možné sa na ich negatívny vplyv lepšie pripraviť.

.OBSAH

ÚVOD	1
1 RIZIKO A JEHO VZŤAH K POISTENIU	3
2 PODSTATA A VÝZNAM POISTENIA	7
2.1 Kategórie poistenia	10
2.2 Funkcie poistenia	11
2.3 Princípy poistenia	11
2.4 Členenie poistenia	12
2.5 Poistná zmluva	13
ZDROJE	17

1 RIZIKO A JEHO VZŤAH K POISTENIU

Všetci by sme si priali, aby sme boli celý život zdraví, šťastní, aby sa nám stále darilo a rovnako aj našim blízkym. Život je však plný rizikových situácií a takmer každý človek zažije aj udalosti, ktoré preňho nie sú veselé, dokonca mu spôsobia komplikácie. Takýmito udalosťami môže byť úraz, choroba, prírodná katastrofa, automobilová nehoda, či dokonca smrť. Aj keď neradi rozprávame o týchto nepríjemných témach, je potrebné venovať im pozornosť, pretože ak sa na ne dobre pripravíme, je možné, že ak k nim dôjde, nebudú mať pre nás až také vážne následky. Toto ohrozenie jednotlivými rizikami závisí od viacerých faktorov. Hovoríme o vonkajších (objektívnych) faktoroch ako je miesto pobytu, politická situácia, činnosť ostatných ľudí, alebo o vnútorných (subjektívnych) faktoroch, napríklad starostlivosť o zdravie, genetická výbava, prevencia pred úrazmi, ochrana majetku, či chyby pri činnostiach (profesionálnych aj vo voľnom čase).

Riziko a poistenie sú úzko spojené pojmy. Riziko je pravdepodobnosť, že sa stane nejaká nežiaduca udalosť, ktorá môže mať negatívne finančné dôsledky a môže byť spojené s rôznymi oblasťami života, ako je zdravie, majetok, podnikanie, doprava a podobne. Poistenie je spôsob, ako minimalizovať alebo riadiť tieto riziká. Je to zmluvný vzťah medzi poisťovateľom (poisťovňou) a poistencom a pomáha zmierniť finančné dôsledky rizika, pretože poistenec nemusí sám znášať celú finančnú záťaž, ak sa nejaká nežiaduca udalosť stane. Poisťovňa sa zaväzuje k plneniu (platbe, ktorú je poisťovateľ povinný vyplatiť poistenému v prípade poistnej udalosti) voči poistencovi na základe dohodnutých podmienok v poistnej zmluve. Poistná spoločnosť zhromažďuje poistné poplatky od mnohých poistencov, aby mohla poskytovať plnenia v prípade škôd.

V podstate sa poistenie snaží preniesť finančné riziko z jednotlivca alebo organizácie na poisťovňu, ktorá má väčšie finančné zdroje na zvládnutie týchto rizík.

Týmto spôsobom teda poistenie pomáha minimalizovať potenciálnu škodu a poskytuje istotu a ochranu pre poistencov v prípade nežiaducich udalostí spojených s rizikom.

Ako už bolo spomenuté, riziká sa vyskytujú pri každej našej činnosti a ich výskyt má náhodný charakter, to znamená, že ich vznik je:

- neurčitý – nevieme, aké konkrétne riziká nám hrozia, či a kedy sa zrealizujú a v akom rozsahu,
- pravdepodobný – zo skúseností vieme, že riziká existujú, niektoré sa vyskytujú častejšie a iné menej často, t. j. že pravdepodobnosť výskytu rizík nie je rovnaká.

V nasledujúcej časti sa pokúsime zadefinovať pojem riziko. Jeho definičné zaradenie je náročné, keďže iba málo pojmov má v sebe toľko rôznych dimenzií. Zároveň sa tento pojem často využíva v bežnej komunikácii i v odborných a vedeckých kruhoch.

Ak zadáme do webového vyhľadávača pojem „riziko“, nájdeme viac ako 16 miliónov odkazov a v anglickej mutácii „risk“ nám vyhľadávač ponúkne až takmer 1,5 miliardy odkazov. Aj tento jednoduchý test poukazuje na vysokú frekvenciu používania pojmu riziko v súčasnej spoločnosti. Je teda prekvapivé, že jednotná definícia pojmu riziko neexistuje, ale práve naopak, pre tento pojem existuje mnoho definícií. Všeobecne možno riziko definovať ako možnosť (pravdepodobnosť) vzniku náhodnej udalosti. Riziko je teda pravdepodobnosť vzniku nepriaznivej udalosti v dôsledku výskytu nebezpečenstva. Niekedy nemusí byť zrejmé, či máme možnosť stratu ovplyvniť. Každá ľudská činnosť so sebou nesie určité riziká, ale niektoré sú omnoho rizikovejšie ako ostatné. Prirodzenou snahou človeka je riziko znižovať a minimalizovať straty, ktoré môže spôsobiť. Existencia rizík, ktoré ohrozujú hodnoty života, núti ohrozených ľudí dôsledne všetky riziká predvídať a predchádzať ich vzniku alebo aspoň zmierniť ich následky, napr. preventívnymi opatreniami. Človek sa snaží mať riziko pod kontrolou, a preto ho chce poznať a predvídať. Tento proces má niekoľko častí. **Prvá časť je označovaná ako analýza rizika**, ktorej cieľom je identifikácia rizík, ktoré nás ohrozujú, určenie miery rizík a ich dôsledkov a usporiadanie rizík podľa závažnosti (z finančných dôvodov sa často poisťujú len najväčšie riziká).

Druhá časť je označovaná ako ovládanie rizika, ktorej cieľom je identifikácia metód a nástrojov na predchádzanie rizikám a znižovanie následkov rizík, výber metód a nástrojov, ktoré sú pre nás najvhodnejšie ako prevencia.

Tretia časť je označovaná ako financovanie rizika, kde ide o analýzu finančných možností na krytie strát z realizácie rizika. Na krytie malých škôd sa používajú vlastné zdroje, ak nemáme dostatok vlastných zdrojov alebo primerané poistenie, je vhodné využiť úver. Najväčšiu finančnú ochranu však jednoznačne predstavuje poistenie.

ÚLOHA

Preved'te analýzu rizika vašej domácnosti.

Ako už bolo spomenuté, poznáme niekoľko druhov rizika (obr. 1). Delia sa podľa rôznych kritérií, z hľadiska poistenia pôjde vo všeobecnosti o tieto skupiny rizík:

- **Čisté riziká**, zahŕňajú udalosti, pri ktorých môže vzniknúť len negatívny dopad prejavujúci sa škodou, alebo v najlepšom prípade vyrovnanou situáciou. Riziko autonehody, požiaru v podniku, krádeže tovaru zo skladu, pracovného úrazu, toto sú všetko čisté riziká, ani jedna z týchto situácií neobsahuje prvok zisku (neberieme do úvahy podvodu a obohatenie sa páchatel'ov trestných činov). Nehoda, požiar, krádež, zranenie vzniknú a buď škodu spôsobia alebo nie.

- **Špekulatívne riziko**, predstavuje situáciu pri ktorej udalosť vytvára rovnakú možnosť dosiahnuť zisk ale aj stratu, je alternatívou k čistému zisku. Medzi takéto riziká patria rôzne hry, ale napr. aj podnikanie.
- **Vonkajšie riziko**, predstavuje negatívne podmienky pôsobiace z okolia a môže byť zdrojom vzniku udalosti a spôsobenej škody, postihnutý má malú možnosť takéto riziko ovplyvniť. Ide najmä o prírodné živly, udalosti spôsobené úmyselne ale neúmyselne inou osobou, negatívne pôsobenie životného prostredia.
- **Vnútorne riziko**, sú to udalosti v dôsledku vplyvov vnútorného prostredia osoby, spojené s jeho činnosťou, napr. môže ísť o chyby alebo nedostatky spôsobené nesprávnym zaškolením, nekvalifikovanou alebo nedôslednou obsluhou, zanedbaním bezpečnostných opatrení. Niektoré riziká, ako napr. sabotáž, štrajk spôsobujú podniku mimoriadne vážne škody.
- **Poistiteľné riziká** – existuje pri nich možnosť stanovenia pravdepodobnosti škody.
- **Prírodné riziká**, sú vyvolané prírodnými silami, ktorých vznik a vývoj je veľmi ťažké a zložité predvídať a ovplyvňovať. Tieto riziká patria do skupiny čistých rizík, výsledok môže byť len negatívny. Medzi prírodné riziká patria aj živelné riziká, ktoré predstavujú udalosti prejavujúce sa náhle, neočakávane, sú spôsobené prírodnými živlami a zapríčiňujú pomerne veľké škody. Z hľadiska poistenia si každá poisťovňa definuje živelné riziká.
- **Riziká vyvolané ľudským faktorom**, môžu byť čisté ale aj špekulatívne, na jednej strane existuje činnosť, pri ktorej je jednoznačné, že jej výsledok môže byť len negatívny (napr. vyvolanie ekologickej katastrofy, podpaľačstvo, atď.) a na druhej strane riziká vyvolané ľudskými činiteľmi, ktoré môžu mať rovnako negatívny ako aj pozitívny výsledok (rôzne hry alebo obchodovanie na finančnom trhu). Pri týchto rizikách musíme rozlišovať, pre koho môže priniesť prospech a pre koho stratu.
- **Materiálne riziká** predstavujú udalosti, ktoré sa prejavia výlučne vecnou škodou, t. j. hmotný majetok je poškodený tak, že nie je schopný splňať svoje úžitkové schopnosti alebo stratil estetické vlastnosti, napr. v dôsledku vytopenia bytu susedov bol vytopený aj náš nábytok.
- **Morálne riziká** sa týkajú ľudských aspektov, ktoré môžu ovplyvňovať výsledok ľudskej činnosti či postavenie človeka v spoločnosti. Ide o udalosť súvisiacu s porušením právnych alebo etických noriem, nemorálnym správaním sa, ktoré odsudzuje spoločnosť, ohováranie, šírenie rôznych nepotvrdených klebiet.
- **Finančné riziká** predstavuje vznik finančnej straty, nemusí ísť len o poškodenie zdravia alebo majetku, v princípe ide o neočakávané výdaje spôsobené neočakávanou negatívnou udalosťou, alebo o zníženie zisku, zvýšenie splátok. Každá poisťovňa predstavuje pre poisťovňu finančné riziko.

Poistné riziko musí splňať podmienky náhodnosti, identifikovateľnosti, vyčísliteľnosti a ekonomickej únosnosti pre poisťovňu. Riziko často súvisí s neočakávanou situáciou, do ktorej sa môžeme dostať. Ak si pri korčuľovaní nenasadíme chrániče, pri páde nám hrozí riziko, že si

spôsobíme úraz. Ak požičiavame svoju vec alebo peniaze niekomu inému, hrozí riziko, že nám tú vec poškodí, alebo nám peniaze nevráti. Domácnosti sa tiež môžu dostať do rizika. Niekedy to súvisí so splácaním účtov – ak by sme sa omeškali s platbou za plyn, hrozí riziko, že nás odpoja; alebo ak zabudneme vypnúť žehličku, hrozí riziko, že spôsobíme požiar.

Niekedy vieme riziko vlastným úsilím zväčšovať alebo zmenšovať. Ak budeme zámerne dráždiť susedovho psa, zväčšuje sa riziko, že nás pohryzie. Funguje to aj naopak. Ak sa budeme dlhodobo správať k susedovmu psovi priateľsky, zmenšujeme tým riziko, že nás niekedy napadne.

Niektoré situácie ale nevieme ovplyvniť vlastnou vôľou, napr. povodne, choroby, krádeže, atď. Proti následkom takýchto situácií sa poisťujeme v poisťovniach.

ÚLOHY

Vymenujte riziká, s ktorými sa môžeme každodenne stretnúť – načrtnite rizikovú situáciu. Navrhните, čo máme robiť, aby sme sa týmto rizikám vyhli - ako by ste zmiernili riziko v tejto situácii.

Určíte si dokážete predstaviť, aké nebezpečenstvá nám hrozia počas cesty osobným autom. Skúste ich vymenovať. Na druhej strane si predstavte dopravnú firmu – kamiónovú dopravu. Aké riziká hrozia tejto dopravnej firme? Porovnajte tieto riziká.

Poistenie znamená, že „sme pripravení“ na nepriaznivé okolnosti, ktoré nás môžu kedykoľvek v živote postretnúť. Dá sa teda povedať, že ak sme pripravení na hocijakú skutočnosť, ktorá môže, ale nemusí nastať, sme vlastne poistení.

Obr. 1 Rôzne druhy rizika

2 PODSTATA A VÝZNAM POISTENIA

Poistovníctvo je špecifické odvetvie ekonomiky, ktoré zabezpečuje odstraňovanie negatívnych dôsledkov nepriaznivých udalostí v živote ľudí. **Poistný trh** je miestom, kde sa stretáva ponuka a dopyt po poistnej ochrane. *Komerčné poisťovne* sú podnikateľské subjekty, ktorých cieľom je dosahovanie zisku. *Nekomerčné poisťovne* vykonávajú činnosť vo verejnom záujme.

Vznik termínu poistenie sa datuje do 1. polovice 18. storočia. Poistenie je v slovenčine obsahovo zhodné so slovom istota, respektíve zabezpečenie či bezpečnosť. Podobne ako pre pojem riziko i pre pojem poistenie existuje viacero definícií. Napríklad:

Poistenie je právny vzťah, pri ktorom poisťovňa preberá na seba záväzok, že oprávnenej osobe poskytne plnenie v rámci dohodnutých poistných podmienok, ak nastane náhodná poistná udalosť.

Podľa inej definície je poistenie právny vzťah medzi dvoma zmluvnými stranami, pri ktorom jedna zmluvná strana – poisťovateľ – poisťuje, za čo dostáva poistné a je ochotná odškodniť druhú zmluvnú stranu – poistníka (poisteného) – v prípade poistnej udalosti na základe dohodnutých poistných podmienok, a druhá strana je povinná platiť poistné.

Poistenie vzniká na základe poistnej zmluvy alebo zo zákona (vtedy sa poistná zmluva neuzatvára). Poskytuje poisteným určitý pocit istoty, pretože im v prípade nepriaznivej náhodnej udalosti pomáha eliminovať jej následky v dohodnutom rozsahu. V bežnom živote sa nám stávajú i udalosti, ktoré nevieme ovplyvniť, nepoznáme ich čas a ani miesto, nemáme ani istotu, či sa vôbec stanú. Ak sú tieto udalosti negatívneho charakteru, poistenie nám slúži na náhradu vzniknutej škody (takýmito udalosťami sú napr. dopravná nehoda, úraz, či choroba), alebo sa stane náhradou pre pozostalých v prípade nášho úmrtia. Ak ide o udalosti pozitívne, napr. dosiahnutie istého veku, vtedy sú nám vyplatené garantované finančné prostriedky. Každý z nás môže uzavrieť poistnú zmluvu (poistku) priamo v poisťovni, dokonca aj online, prípadne môžeme využiť služby agenta, ktorý nám poistnú zmluvu sprostredkuje.

Cieľom poistenia je odstrániť obavy ohrozených subjektov z následkov nepriaznivých udalostí. Jeho základnou úlohou je nahradiť škody alebo kryť zvýšené potreby v prípade poistnej udalosti a podieľať sa na odstraňovaní škôd, ktoré spôsobili náhodné udalosti.

Význam poistenia teda spočíva v tom, že plní úlohu stabilizátora životnej úrovne obyvateľstva a je iný pre jednotlivca - zmierňuje dopad negatívnych udalostí na jeho životnú úroveň, pre podnikateľské subjekty - pomáha znášať podnikom nepredvídané škody, i pre hospodárstvo - pomáha zabezpečovať plynulý chod ekonomiky. Medzi hlavné prínosy poistenia určite patrí ochrana existujúcich hodnôt,

musíme si však uvedomiť, že poistenie vo svojej podstate nevytvára novú hodnotu. Má však nezastupiteľné úlohy, bez ktorých by ekonomický rast a rozvoj spoločnosti prebiehal oveľa zložitejšie. Mohlo by sa dokonca stať, že by sa niektoré investičné zámery ani nerealizovali. Základné sociálne a ekonomické benefity poistenia zahŕňajú:

- odškodnenie strát,
- zníženie obáv a strachu,
- akumuláciu kapitálu a redistribúciu finančných prostriedkov vo forme zdroja investičných fondov,
- prevenciu strát,
- zvýšenie bonity.

Účastníkmi poistného vzťahu môžu byť poisťovateľ, poisťník, poistený, poškodený a oprávnená osoba. Vysvetlíme si jednotlivé pojmy:

Poisťovateľ je poisťovňa, ktorá má povolenie na vykonávanie poisťovacej činnosti.

Poisťník je fyzická alebo právnická osoba, ktorá dohodla s poisťovňou poistenie. Je povinná platiť poistné a jej práva sú stanovené v poistnej zmluve alebo v právnom predpise.

Poistený je fyzická alebo právnická osoba, na ktorú sa poistenie vzťahuje, t.j. je poistené jej zdravie, život, majetok alebo zodpovednosť za škodu.

Poškodený je osoba, ktorej bude z poistenia poisteného vyplatená náhrada škody v prípade poistnej udalosti, ktorú zapríčinil poistený.

Oprávnená osoba je fyzická alebo právnická osoba, ktorá má nárok na poistné plnenie, ak je dohodnuté, že poistnou udalosťou je smrť poisteného. Môže ju určiť poisťník a počas platnosti poistenia ju môže aj zmeniť.

ÚLOHA

Predstavte si, že ste mladý podnikateľ. Máte manželku učiteľku, dve deti a rodinný dom. Ste veľakrát na cestách za obchodom ako na Slovensku, tak aj v zahraničí. Radi trávite svoj voľný čas spolu s rodinou, či už na rôznych dovolenkách, ako aj s priateľmi. Športové aktivity sú súčasťou vášho života. Myslíte si, že máte svoj dennodenný život pevne v rukách a len vy 100% rozhodujete o svojom osude? Čomu všetkému môžete byť vystavený každý deň?

Existuje viacero poistných vzťahov, napríklad poistný vzťah, ktorý uzavrel poistník v prospech seba, alebo poistný vzťah, ktorý uzavrel poistník v prospech inej osoby.

POISTNÝ VZŤAH, KTORÝ UZAVREL POISTNÍK V PROSPECH SEBA (obr. 2)

Obr. 2 Poistný vzťah, ktorý uzavrel poistník v prospech seba

PRÍKLAD: Pani Veselá uzavrela s poisťovňou zmluvu o poistení domácnosti proti krádeži a živelným rizikám. Výchrica s dažďom jej urobila škodu na streche rodinného domu. Poisťovňa na základe overených skutočností odškodnila pani Veselú na základe dohodnutých podmienok v poistnej zmluve.

V tomto prípade boli účastníkmi poistného vzťahu tieto subjekty:

- poisťovateľ – poisťovňa, ktorá ponúka poistenie majetku a pani Veselá si ju vybrala,
- poistník – pani Veselá, ktorá uzavrela poistnú zmluvu s poisťovňou a na jej základe jej patrí náhrada škody, lebo sa týka jej majetku.

POISTNÝ VZŤAH, KTORÝ UZAVREL POISTNÍK V PROSPECH INEJ OSOBY (obr. 3)

Obr. 3 Poistný vzťah, ktorý uzavrel poistník v prospech inej osoby

PRÍKLAD: *Pani Veselá uzavrela s poisťovňou zmluvu o poistení svojej dcéry proti úrazu. Poistné platí raz za pol roka. Ak dcéra utrpí úraz, poisťovňa poskytne plnenie dcére na základe dohodnutých podmienok v poisťovej zmluve.*

V tomto prípade boli účastníkmi poisťového vzťahu tieto subjekty:

- poisťovateľ – poisťovňa, ktorá ponúka poistenie úrazu a pani Veselá si ju vybrala,
- poisťník – pani Veselá, ktorá uzavrela poisťovnú zmluvu s poisťovňou v prospech inej osoby,
- poistený – dcéra pani Veselej.

2.1 Kategórie poistenia

Medzi kategórie poistenia zaradujeme:

Poisťné riziko: riziko, ktoré je predmetom poistenia, napr. krádež, smrť.

Poisťná doba: doba, na ktorú sa dojednáva poistenie, napr. niekoľko dní, rokov alebo neurčito.

Poisťná suma: dohodnutá, poisťovňou určená alebo právnym predpisom stanovená suma, na ktorú je poistené zdravie, život, majetok alebo zodpovednosť za škodu.

Poisťné obdobie: interval platenia, časť poisťovej doby, za ktorú sa hradí poistné, napr. mesiac, štvrťrok, polrok, rok.

Poisťné: suma, ktorú poisťník hradí poisťovní za poisťné obdobie, je to cena za poskytovanú poisťovnú ochranu, napr. 20,- €.

Poisťná udalosť: skutočnosť, s ktorou je spojený vznik povinnosti platiteľa poskytnúť poistné plnenie, napr. strata, škoda, dožitie, úmrtie a podobne.

Poisťné plnenie: úhrada poisťovne, pri vzniku poisťovej udalosti, napr. náhrada škody, plnenie v prípade dožitia sa 18. roku veku dieťaťa.

ÚLOHA

Určte jednotlivé kategórie poistenia, ak viete, že pán Filip Šedivý uzavrel s poisťovňou Kooperatívka a.s. Kežmarok poisťovnú zmluvu na havarijné poistenie svojho motorového vozidla Opel Meriva 1.9.2022 na čiastku 25 000,- € za 100,- € polročne.

2.2 Funkcie poistenia

Poistenie plní viacero funkcií. Jednou zo základných funkcií je **primárna funkcia**, ktorej základom je presun rizika na poisťovňu za úplatu (poistné). **Akumulačná funkcia** poistenia znamená, že poisťovňa akumuluje finančné prostriedky z prijatého poistného od svojich klientov do poistných rezerv. Ďalšou z funkcií poistenia je **redistribučná funkcia**. V rámci tejto funkcie poisťovňa z poistných rezerv vypláca poistné náhrady v prípade poistnej udalosti. Dôležitú úlohu plní **kontrolná funkcia**, v rámci ktorej poisťovňa hodnotí dodržiavanie právnych predpisov a dojednanie poistných podmienok v každom poistnom vzťahu. Poisťovňa zároveň zisťuje, či subjekty uviedli pravdivé informácie pri vzniku poistnej zmluvy (napr. zdravotný stav, rizikové činnosti), prípadne aj počas plnenia (zmeny údajov v poistnej zmluve, vznik a rozsah poistnej udalosti, výšku škody atď.). Nakoniec si ešte spomeňme **stimulačnú funkciu**, ktorá podnecuje ohrozené subjekty zabezpečiť si určitý druh poistenia s cieľom chrániť život.

ÚLOHA

Podnikateľ vyrába cukrárenské výrobky, pričom zamestnáva 50 zamestnancov. Postihla ho životná pohroma – povodeň. Tá mu prerušila prevádzku, znehodnotila zásoby materiálu a hotových výrobkov, poškodila výrobné zariadenia a spôsobila ďalšie škody. Podnikateľ nie je poistený a jeho voľné finančné zdroje nepokryjú škody. Banky mu neposkytnú úver, lebo jeho návratnosť je málo pravdepodobná. Rozhodnite, aké následky má táto nepriaznivá udalosť pre:

- firmu,
 - dodávateľov,
 - odberateľov,
 - štát.
-

2.3 Princípy poistenia

V súvislosti s poistením hovoríme i o princípoch (obr. 4), ktorými sa poistenie riadi. Medzi tieto princípy zaradíme solidárnosť, podmienenú návratnosť a neekvivalentnosť. Solidárnosť je kľúčovým princípom poistných vzťahov. Znamená, že členovia rizikového spoločenstva znášajú

následky negatívneho prejavu rizika spoločne. Princíp solidárnosti zároveň znamená, že poistnú rezervu vytvárajú všetky poistené subjekty. Pri princípe podmienenej návratnosti sa poistné plnenie uskutoční len vtedy, ak nastane poistná udalosť a neekvivalentnosť znamená, že výška poistného plnenia nezávisí od výšky zaplateného poistného (závisí od rozsahu škody).

Obr. 4 Princípy poistenia

PRÍKLAD: Manželia si poistili svoj rodinný dom a jeho zariadenie pre prípad zničenia akýmkoľvek rizikom. Po vzniku elektrického skratu, ktorý spôsobil požiar, došlo ku kompletnému zničeniu rodinného domu. Prostredníctvom poistenia však boli manželia odškodnení z uzatvoreného poistenia a bolo im vyplatené poistné plnenie v takej výške, aby si mohli postaviť porovnateľný dom v rovnakom štandarde, aký užívali pred vznikom požiaru. Samotné prostriedky z poistného plnenia slúžili na zachovanie rovnakej situácie ako pred vznikom škody, a teda manželia by si nemohli postaviť bez využitia dodatočných vlastných zdrojov rodinný dom, ktorý by bol väčší alebo luxusnejší, ako ich pôvodný. Poistenie nie je teda nástrojom na zlepšenie finančnej alebo životnej situácie.

2.4 Členenie poistenia

A.

- zákonné poistenie – zákonom stanovené poistenie, pri ktorom nedochádza k uzavretiu poistnej zmluvy; ide napr. o sociálne či zdravotné poistenie,

- povinné (zmluvné) poistenie – zákonom stanovené poistenie, pri ktorom ale dochádza k uzavretiu poistnej zmluvy s ľubovoľnou poisťovňou s dohodnutými podmienkami; ide napr. o poistenie zodpovednosti za škodu spôsobenú prevádzkou motorového vozidla (PZP),
- dobrovoľné (zmluvné) poistenie – poistenie založené na dobrovoľnej báze, pri ktorom dochádza k uzavretiu poistnej zmluvy s dohodnutými podmienkami, ide napr. o životné, úrazové, havarijné poistenie alebo poistenie domácnosti.

B.

- životné poistenie – poistenie týkajúce sa ľudského života, čiže dožitia alebo smrti,
- neživotné poistenie – poistenie týkajúce sa ostatných rizík, ako napr. úraz, havária, krádež alebo požiar.

C.

- poistenie osôb - cestovné, úrazové alebo životné poistenie,
- poistenie majetku - napr. havarijné poistenie, povinné zmluvné poistenie či poistenie domu.

2.5 Poistná zmluva

Myslíte si, že je správne tvrdenie, že ak sa poistíte, tak sa Vám nič nestane? Samozrejme to neplatí. Poistka sa nerovná prevencii rizika, ale je náhradou za spôsobené škody, pomôže nám zvládnuť finančné ťažkosti a zvýšené výdavky.

Uzatvorenie poistnej zmluvy

Ak sme sa rozhodli uzatvoriť poistnú zmluvu, je veľmi dôležité ešte pred jej podpisom dôsledne si prečítať všetky súvisiace dokumenty, a to najmä *Formulár o dôležitých zmluvných podmienkach poistnej zmluvy*, samotnú poistnú zmluvu a poistné podmienky, ktoré sú súčasťou zmluvy. Poistná zmluva je vždy písomná. K hlavným náležitostiam poistnej zmluvy patrí výška poistnej sumy, výška poistného, jeho splatnosť a či ide o jednorazové poistné alebo bežné poistné, poistná doba, práva a povinnosti poisťovateľa, poisteného. Poistná zmluva je uzavretá buď okamihom, keď navrhovateľ dostal oznámenie od poisťovne o prijatí návrhu alebo zaplatením poistenia uvedeného v návrhu poistnej zmluvy. Spoluúčasť pri poistke znamená, že poistné plnenie nám bude uhradené len z časti alebo sa určí suma, po prekročení ktorej nám poisťovňa vypláca plnenie.

Zrušenie poisťnej zmluvy

Poisťnú zmluvu môžeme zrušiť buď odstúpením od zmluvy alebo ukončením poisťnej zmluvy. Pri odstúpení od zmluvy nie je povinnosť uvádzať dôvody odstúpenia a poisťovňa od nás nemôže vyžadovať žiadne poplatky alebo uhradenie pokuty. Odstúpiť od zmluvy nemôžeme v prípade, ak sme poistenie medzičasom využili, napríklad pri cestovnom poistení, ak sme už cestu absolvovali, hoci lehota na odstúpenie stále trvá. Ukončenie poisťnej zmluvy môže byť zo strany poisťovne alebo poistníka.

Dôležitým pojmom, ktorý by sme mali poznať, je pojem *odkupná hodnota*. Ide o časť peňazí, ktorú nám poisťovňa vyplatí v prípade životného alebo investičného poistenia pri jeho zániku. Je potrebné si uvedomiť, že suma odkupnej hodnoty najmä v prvých rokoch trvania zmluvy býva spravidla výrazne nižšia, ako suma peňazí, ktorú sme zaplatili poisťovní na poistnom.

PRÍKLAD: Pani Mária si uzatvorila životné poistenie, nakoľko si chcela časť voľných financií zhodnotiť a zároveň byť krytá proti rôznym rizikám, napr. riziku úmrtia. V priebehu roka trvania poisťnej zmluvy zaplatila poisťovní na poistnom 500,- eur. Po roku to však prehodnotila a rozhodla sa životnú poisťku zrušiť. Urobila tak do 6 týždňov pred koncom poistného obdobia, inak by musela ďalší rok na zrušenie poisťky čakať.

Nakoľko pani Mária ukončila poisťnú zmluvu predčasne, poisťovňa jej nevyplatila celú sumu, ktorú za rok poisťovní zaplatila, ale len je časť vo forme odkupnej hodnoty. Je tomu tak napríklad aj preto, lebo istá časť poistného šla na krytie rizik pokrývaných poistnou zmluvou.

Vznik poisťnej udalosti

Poisťnú udalosť je potrebné nahlásiť bez zbytočného odkladu, potrebné kontakty a informáciu o spôsobe nahlasovania poisťných udalostí získame priamo v poisťovní. Pri nahlasovaní poisťnej udalosti musíme pravdivo vysvetliť, ako škoda vznikla a aké sú jej následky (napr. ako prišlo k dopravnej nehode a aká škoda vznikla) a predložiť dokumenty a doklady, ktoré od nás poisťovňa žiada (napr. poisťnú zmluvu, lekárske potvrdenie a iné). Poisťovňa vypláca poistné plnenie po prešetrení vzniknutej poisťnej udalosti a posúdení predložených dokladov. Každá poisťovňa môže mať svoj vlastný postup a žiadať iné potrebné doklady na predloženie.

ZAPAMÄTAJTE SI!

Poistenie chápeme ako zabezpečenie sa pre prípad vzniku, spravidla náhodných (negatívnych alebo pozitívnych) udalostí či pre prípad rôznych životných udalostí,

V bežnom živote sa nám stávajú i udalosti, ktoré nevieme ovplyvniť, nepoznáme ich čas a ani miesto, nemáme ani istotu, či sa vôbec stanú.

Ak sú udalosti negatívneho charakteru, poistenie slúži na náhradu vzniknutej škody (takými to udalosťami sú napr. dopravná nehoda, úraz či choroba), prípadne náhradu pre pozostalých v prípade úmrtia.

Ak ide o udalosti pozitívne, napr. dosiahnutie istého veku, vtedy sú nám vyplatené garantované finančné prostriedky.

Poistenie je poskytované poisťovňami.

Podobne ako banka, ani poisťovňa nenecháva peniaze len tak ležať, ale snaží sa ich zhodnocovať.

Ak udalosť nastane a sme poistení, poisťovňa nám vyplatí poistné plnenie.

Poistka je zmluvný vzťah medzi osobou, ktorá sa chce poistiť a poisťovňou, ktorá na seba preberá riziko, ktoré by inak niesla táto osoba.

Poistku si môžeme uzavrieť priamo v poisťovni, dokonca aj online, alebo môžeme využiť služby agenta, ktorý nám poistku sprostredkuje.

Poistenie sa vzťahuje iba na také poistné udalosti, na ktoré sme poistení a ktoré nastanú v priebehu trvania poistenia.

OTÁZKY

1. Vysvetlite vzťah medzi rizikom a poistením.
 2. Charakterizujte poisťovníctvo.
 3. Poistný trh je miesto, kde sa stretáva ponuka a dopyt po
 4. Ak si žiak alebo študent kúpi zájazd s cestovným poistením v poisťovni Istota, poisteným je v tom prípade:
-

-
- zájazd,
 - študent, žiak,
 - cestovná kancelária.
5. Popíšte subjekty poistenia v nasledujúcich príkladoch:
- majiteľ motorového auta dojednal s poisťovňou poistenie zodpovednosti za škodu spôsobenú prevádzkou motorového vozidla,
 - manžel poistil manželku pre prípad dožitia šesťdesiatky,
 - syn uzavrel rodičom cestovné poistenie
6. Určte, o ktorú kategóriu poistenia ide:
- náhrada škody,
 - doba, na ktorú sa uzatvára poistenie,
 - suma, ktorú poisťník hradí poisťovní za poistné obdobie,
 - cena za poskytovanú poistnú ochranu,
 - škoda, ujma na zdraví, smrť, dožitie sa určitého veku.
7. Ktorá funkcia predstavuje prenos rizika na poisťovňu?
- primárna,
 - sekundárna,
 - stimulačná,
 - kontrolná.
8. Objasnite postavenie pracujúcich žiakov, a žiakov, ktorí sa naplno venujú len štúdiu v oblasti poistenia.
9. Na príkladoch vysvetlite pojmy: odstúpenie od zmluvy, odkupná hodnota, poistné plnenie.
10. Diskutujte o poistení pri brigádnickej činnosti žiakov a študentov.
-

ZDROJE

D.Janíčková, J. Lang, Finančná gramotnosť pre stredné školy, Finecom, s.r.o., 2014, ISBN 978 – 80 – 971677 – 0 – 7

J. Kašová, L. Istenčin, Výchova k finanční gramotnosti, Fraus, Plzeň, 2012, ISBN 978 – 80 – 7238 – 107 – 4

P. Jakeš, Finanční gramotnost, Fortuna, Praha, 2011, 978 – 80 – 7373 – 092 – 5

http://www.sospruske.sk/buxus/docs/dokumenty/financna_gramotnost_1/Blizsie_k_financiam.pdf

zákon č. 39/2015 Z. z. o poisťovníctve a o zmene a doplnení niektorých zákonov v znení neskorších predpisov

http://ibv-nbs.sk/docs/fg_manual.pdf

<https://www.fininfo.sk/fininfo/financne-produkty/poistenie/co-je-poistenie/co-je-poistenie.html>

<https://www.poistenie.sk/>

<https://www.istockphoto.com/photo/exuberant-family-of-four-celebrating-life-gm134829714-11464574>

<https://www.canstockphoto.com/>

